

CONSIDERAȚII TEORETICE ASUPRA CONTROLULUI FINANCIAR

*Cucoșel Constantin
Universitatea de Nord Baia Mare*

***Abstract:** The essential feature of market economy is the balance between independent economic agents and the autonomous ones, as this type of economy functions without any restrictions imposed by the state, thus each economic agents being free to spend, use, produce and save as much as they consider fit in order to follow their own economic interests in the general context of matching them with the real needs and interests of society.*

Under such circumstances, the new commercial companies (firms) have become autonomous subjects for economy. Consequently, the relationships between the state and the commercial societies achieved a fiscal nature, in most of the cases, where the state exercises its fiscal supremacy. Thus, companies are compelled to give up a part of the net internal product they yield or earn on the market, in form of duties and taxes.

1. Noțiunea de control financiar

Din punct de vedere conceptual, controlul financiar reprezintă verificarea modului de îndeplinire a programelor stabilite, a erorilor, abaterilor, lipsurilor, deficiențelor din activitatea economico-financiară.

Termenul „control” îl datorăm expresiei „contra rolus” care înseamnă verificarea actului original după duplicatul care se încredințează în acest scop unei alte persoane.

În economie și în societate coexistă mai multe forme de control cum sunt: control financiar; control tehnic; control sanitar; control al calității; control metrologic; control comercial etc.

În condițiile economiei de piață, controlul, ca formă de cunoaștere are în vedere:

- Interesele agenților economici bazate pe profit;
- Interesele terților agenți economici și interesele statului.

Prin control, conducerea își asigură informarea dinamică, reală, ceea ce determină concluzii de valoare și decizii de calitate.

Controlul pătrunde în esența fenomenelor și contribuie efectiv la conducerea științifică și eficientă, sesizează aspectele negative în momentul în care acestea se manifestă ca tendințe și intervine operativ pentru prevenirea și lichidarea cauzelor care le generează. Controlul nu se rezumă să constate manifestarea neajunsurilor, ci contribuie și la previziunea desfășurării activității, a posibilităților apariției deficiențelor și anomaliilor.

Pentru obținerea profitului maxim, pe lângă evaluarea rezultatelor în raport cu obiectivele stabilite controlul contribuie și la prevenirea tendințelor și fenomenelor care necesită decizii de corecție.

Dezvoltarea economico-socială a țării în perioada de tranziție și consolidare a economiei de piață presupune cunoașterea temeinică de către stat a legiților universal-valabile, a legilor economice presupune perfecționarea continuă a activităților economico-sociale, a formelor și metodelor de conducere a întregii economii. Realizarea acestui deziderat impune din partea statului nu numai elaborarea de acte normative, ci și organizarea și exercitarea unui control ferm și riguros asupra întregii economii.

Aceasta demonstrează că necesitatea activității de control este determinată de cauze obiective și în primul rând de formele de proprietate, de producția de mărfuri și de acțiunea legilor economice specifice economiei de piață.

Realizarea controlului se face prin persoane care trebuie să dispună de anumite calități care-i individualizează față de specialiștii din domeniul respectiv. Unui bun controlor îi sunt necesare și alte însușiri, pe lângă buna pregătire profesională și anume: fler; o fină și pătrunzătoare observație; putere de analiză și sinteză; discernământ; o anumită răutate convergentă scopului controlului fără a afecta personalității celui controlat; oportunitate în luarea deciziilor; deschiderea spre nou.

2. Necesitatea obiectivă a controlului financiar

Explicarea în detalii a problemelor ce fac obiectul controlului în general și cu precădere a celui financiar creează condițiile fundamentării științifice a activității de control.

Una din aceste probleme deosebit de importante pentru înțelegerea caracterului științific al activității de control se referă, în primul rând la faptul dacă controlul este sau nu o necesitate obiectivă. Pornind de la acest considerent, urmează a fi abordate celelalte probleme care se pot grupa astfel:

- Trăsăturile fundamentale ale controlului;
- Principiile organizatorice ale controlului;
- Funcțiile controlului;
- Obiectul controlului;
- Metoda controlului.

Atât teoria cât și practica dovedesc și demonstrează în mod indubitabil, existența, pe de o parte a bazei economice, iar pe de altă parte a suprastructurii generata pe baze care explică faptul că, indiferent de voința oamenilor, aceștia intră în relații de producție și totodată în relații de schimb în postura de cumpărători sau producători, adică într-un sistem de concurență.

Indiferent de locul pe care îl ocupă, de cumpărători sau producători, conducerile agenților economici trebuie să declanșeze un control sistematic de natură socio-economică pentru obținerea din activitatea desfășurată a unor rezultate cât mai bune. Se poate deci concluziona că dacă baza și suprastructura sunt obiective și controlul este o necesitate obiectivă. Dacă baza generează suprastructurile, acestea din urmă acționează asupra perfecționării bazei, a propulsării acesteia înainte.

Una din principalele suprastructuri generate de bază este statul care la noi ocupă un loc deosebit, fiind definit în Constituția României la articolul 1 aliniatul 3 ca stat de drept democratic și social.

Statul joacă un rol deosebit de important în conducerea științifică a societății, în rezolvarea problemelor pe care le ridică construcția socio-economică a țării, mai ales în etapa actuală de tranziție spre economia de piață.

Elaborarea programului de dezvoltare economico-socială de către statul de drept democratic și social presupune cel puțin trei elemente esențiale:

1. Cunoașterea legităților sociale universal valabile;
2. Acțiunea legilor proprii economiei de piață;
3. Aplicarea justă la condițiile țării noastre și la fiecare etapă de edificare a economiei de piață, a legităților universal valabile și a legilor economice proprii economiei de piață.

Menționăm de asemenea că practica a dovedit că necesitatea controlului prezintă un caracter obiectiv, întrucât nici o activitate nu se poate desfășura cu randament scontat dacă lipsește controlul care contribuie la:

1. Îmbunătățirea disciplinei muncii în toate domeniile de activitate;
2. Instaurarea unui climat de ordine și disciplină în gospodărirea mijloacelor materiale și bănești;
3. Respectarea și aplicarea fermă și intransigentă a legislației țării de către toți membrii societății indiferent de locul pe care îl ocupă;
4. Organizarea și conducerea științifică a întregii activități social economice

pe baza coordonatelor stabilite la elaborarea programelor de dezvoltare;

5. Buna desfășurare a procesului de transformare a deciziei în acțiune și a acțiunii în rezultate mai eficiente.

Ținând seama de cele arătate mai sus, tratate cu indiferență a controlului de către factorii de răspundere ar aduce imense pagube economice naționale și ar produce serioase dezechilibre economico-financiare.

3. Funcțiile controlului

Prin modul de organizare și exercitare, prin rolul și obiectivele pe care le urmărește, controlul financiar îndeplinește o serie de funcții, cum sunt:

- **Funcția de evaluare:** se au în vedere acte și operațiuni de estimare a situației existente la un moment dat, a rezultatelor obținute la sfârșitul unei perioade, a modului de desfășurare a activităților în condiții de normalitate, legalitate și eficiență. Prin această funcție a controlului se apreciază, în condiții de realitate și legalitate, dificultățile, abaterile, orientările în care își au izvorul factorii ale căror acțiuni tind spre rezultate negative;
- **Funcția preventivă:** constă dintr-o serie de măsuri luate de organele de control, în vederea evitării și eliminării unor fraude înainte de a se produce efectele negative ale acestora, prin identificarea și ameliorarea cauzelor care le generează sau le favorizează;
- **Funcția de documentare:** asigură cunoașterea activității și problemelor care fac obiectul dezvoltării economice sociale, controlul participând nemijlocit la actul de conducere, furnizând date și informații pentru fundamentarea deciziilor economico-financiare;
- **Funcția recuperativă:** constă în acțiunea de descoperire și recuperare a pagubei și în luarea de măsuri față de cei vinovați;
- **Funcția pedagogică:** are un caracter formativ, de generalizare a experienței pozitive, controlul favorizând creșterea nivelului de cunoștințe al personalului din sferile controlate și rezolvarea de condiții satisfăcătoare a serviciilor care le revin;
- **Funcții particulare:** controlul financiar îndeplinește o serie de funcții particulare, care reies din natura acestuia, cum ar fi:
 - funcția de măsurare a posteriori a ecarturilor/abaterilor planificate anticipat;
 - funcția de diagnosticare a erorilor financiare pe baza ecarturilor simptomatice care afectează sau amenință activitatea agentului economic;

- funcția de revizuire a obiectivelor sau a previziunilor viitoare, pe baza diagnosticului financiar constant;
- funcția de a interveni în cadrul competențelor date, pentru redresarea sau soluționarea problemelor firmei;
- funcția de reglementare a activității firmei prin asigurarea coerenței acțiunii de control în raport cu obiectivele firmei, focalizându-se asupra activităților în curs de desfășurare;
- funcția de pregătire a agentului economic pentru luarea deciziilor, pe baza rezultatelor controlului;
- funcția de învățare și autoînvățare a realităților pe care controlul le ridică în permanență, prin acțiunea sa coercitivă asupra pertinentei cadrului și a normelor legale folosite.

Bibliografie:

- [1] Bostan, I., Control financiar, Editura Polirom, Iași, 2000
- [2] Bran, P., Finanțele întreprinderii, Editura Economică, București, 1999
- [3] Cucoșel, C., Finanțele întreprinderii - note de curs, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2004
- [4] Cucoșel, C., Fiscalitatea în România. Teorie și practică, Editura Universității de Nord, Baia Mare, 2001
- [5] Țurlea, E., Control financiar, Editura Scripta, București, 1998
- [6] Colecția revistei „Controlul economico-financiar”, anul 2001-2004